

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/125/2019
Identifikačné číslo spisu: 4112218487
Dátum vydania rozhodnutia: 30.04.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Petříková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:4112218487.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v dedičskej veci po poručiteľovi M. Moravčíkovi, narodenému N., zomrelému N., naposledy bývajúcemu v F., vedenej na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 18 D 22/2012, o dovolaní dedičky E. E., bývajúcej v F., zastúpenej JUDr. Pavlom Gráčikom, advokátom, so sídlom v Nitre, Farská č. 40, proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 2018 sp. zn. 6 CoD 17/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením z 11. decembra 2017 č. k. 18 D 22/2012-219 vyporiadal bezpodielové spoluvlastníctvo poručiteľa a pozostalej manželky (ďalej len „BSM“) tak, že výrokom I/ bod 1. určil majetok patriaci do BSM, v bode 2. rozhodol, čo z uvedeného majetku z BSM patrí do dedičstva po poručiteľovi a následne v bode 3. určil, čo patrí z majetku BSM pozostalej manželke E. E.. V odôvodnení uznesenia uviedol, že poručiteľ zomrel ako ženatý, bez zanechania závetu a listiny o vydedení a tak podľa § 473 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) nastúpili ako dedičia zo zákona deti a pozostalá manželka poručiteľa, ktorí dedičstvo neodmietli a dôvody dedičskej nespôsobilosti u nich neboli zistené. Predmetom vyporiadania BSM boli finančné prostriedky uložené v bankách, cenné papiere, majetkové práva a nehnuteľnosti, ktorých hodnota bola určená na základe kúpnych zmlúv, aj napriek tomu, že za majetok, ktorý mal poručiteľ vlastníť ku dňu svojej smrti pozostalá manželka v konaní uviedla len majetkové právo poručiteľa, a to členský podiel v Okresnom stavebnom bytovom družstve F., ktorý poručiteľ nadobudol dedením po bratovi - nebohom D. E.. Dedička E. E. žiadala, aby tento členský podiel bol posudzovaný podľa § 703 OZ, a aby bol predmetom vyporiadania BSM poručiteľa podľa § 707 ods. 2 veta druhá OZ. Súd prvej inštancie následne uzavrel, že medzi účastníkmi konania nebolo možné uzavrieť dohodu o vyporiadaní BSM, preto na základe výsledkov konania podľa § 175 písm. I/ O.s.p. ho vysporiadal tak, že podiely BSM poručiteľa a pozostalej manželky sú rovnaké. K členskému podielu v bytovom družstve uviedol, že v odbornej literatúre i rozhodovacej praxi súdov je nejednotne pristupované k riešeniu otázky, či členský podiel v bytovom družstve nadobudnutý dedením jedným z manželov za trvania manželstva patrí do BSM. Zastal

názor, že tento sa nestáva súčasťou BSM, čo na jednej strane odôvodnil ústavne zaručeným právom dediča vlastníť majetok, ako aj tým, že pri zdedení členského podielu dedičovi nevzniká nárok na uzatvorenie nájomnej zmluvy v zmysle § 703 ods. 2 OZ, ale dedič sa stáva nájomcom družstevného bytu a nadobúda členský podiel priamo zo zákona smrťou pôvodného nájomcu (prechod práv podľa § 706 ods. 3 OZ). Na odôvodnenie svojho názoru poukázal aj na nález Ústavného súdu Českej republiky IV. ÚS 362/2010, v ktorom vyslovil, že ak dôjde k smrti jediného nájomcu družstevného bytu, prechádza na tohto dediča, ktorému pripadol členský podiel, členstvo v stavebnom bytovom družstve aj nájom družstevného bytu, a dedič sa tak stáva výlučným nájomcom bez ohľadu na prípadné manželstvo. Ak následne dôjde k prevodu vlastníctva bytu z vlastníctva bytového družstva do vlastníctva člena družstva, jediným nadobúdateľom je tento dedič. Ústavný súd Českej republiky tento právny záver založil na výklade, podľa ktorého v prípade dedenia členského podielu nie je namieste aplikácia § 703 ods. 2 OZ. V prípade úmrtia jediného nájomcu družstevného bytu, neprechádza preto na dediča právo na uzavretie nájomnej zmluvy v zmysle § 703 ods. 2 OZ, ale do úvahy prichádza aplikácia ustanovenia § 706 ods. 3 OZ, ktorý hovorí o tom, že na tohto dediča ex lege prechádza nájom družstevného bytu. Ak teda v zmysle uvedeného členstvo v družstve nadobudne jeden z manželov za trvania manželstva dedením, je preto podľa súdu prvej inštancie namieste aplikovať výnimku z BSM podľa § 143 OZ, preto súd prvej inštancie rozhodol tak, ako bolo vyššie špecifikované.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“) uznesením z 31. augusta 2018 sp. zn. 6 CoD 17/2018 na odvolanie dedičky E. E. (ďalej aj „odvolateľky“) uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správne podľa § 387 ods. 1 CSP. Na zvýraznenie správnosti dodal, že súd prvej inštancie správne vyhodnotil pôvod sumy 9 600 eur, keď neprihliadol na tvrdenie odvolateľky, že táto suma tvorila jej výlučné prostriedky z titulu daru od syna vzhľadom na jej spornosť a rovnako aj na pôvod sumy 12 500 eur, ohľadom ktorej sa dedička E. E. v priebehu konania niekoľkokrát vyjadrovala a menila skutkové okolnosti viažuce sa k nadobudnutiu tejto sumy použitej na vyplatenie záväzku poručiť. V uvedenom smere súd prvej inštancie správne vyhodnotil aj vzájomne si odporujúce čestné prehlásenia, v ktorých mal syn odvolateľky prehlásiť, že svojej matke požičal sumu 12 500 eur. K námietkam odvolateľky, že okresný súd nezistil hnutelný majetok patriaci do BSM uviedol, že z obsahu spisu je zrejmé, že v priebehu konania takýto hnutelný majetok nebol žiadnym z dedičov označený napriek tomu, že ich v tomto smere zaťažovala povinnosť. Súd prvej inštancie tiež správne právne nezahrnul členský podiel v OSBD F. nadobudnutý poručiťom v konaní Okresného súdu Nitra sp. zn. 29 D 232/2011 po nebohom bratovi poručiť. D. E. do predmetu vyporiadania BSM. Na základe uvedeného preto napadnuté rozhodnutie v celom rozsahu potvrdil.

3. Proti uvedenému uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie dedička E. E. (ďalej aj „dovolateľka“), prípustnosť a dôvodnosť ktorého odôvodnila s poukazom na § 420 písm. f/ CSP. Mala za to, že z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu je zrejmé, že ten sa jej odvolacími námietkami absolútne nezaoberal iba prebral nesprávnu argumentáciu súdu prvej inštancie. V konaní nebol podľa jej tvrdenia dostatočne zistený skutkový stav veci v rozsahu potrebnom na vydanie rozhodnutia. Súdy nižších inštancií sa nechali ovplyvniť rozhodovacou praxou českých justičných orgánov, ktoré avšak vo svojich rozhodnutiach rozoberali inštitút „spoločného jmění manželů“, ktoré je inštitútom diametrálne odlišným od slovenského ekvivalentného pomenovania BSM. Odvolací súd v rozhodovaní o odvolaní jej nedal odpoveď na právne relevantné otázky, ktoré nastolila v rámci odvolacieho konania, a teda má za to, že rozhodnutie je nedostatočne odôvodnené až arbitrárne. V zmysle uvedeného žiada, aby dovolací súd zrušil uvedené rozhodnutie odvolacieho súdu s tým, že si uplatňuje náhradu trov konania v plnom rozsahu.

4. Ostatní účastníci konania sa k predmetnému dovolaniu vyjadrili tak, že ho žiadali zamietnuť, pretože ho považujú za nedôvodné.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

6. Podľa § 2 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku, zákona č. 161/2015 Z.z. (ďalej len „CMP“) na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

7. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa.

Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 CSP (prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti) a § 421 CSP (prípustnosť dovolania pre riešenie právnej otázky).

8. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

9. V danom prípade dovolateľka prípustnosť dovolania odvodila z § 420 písm. f/ CSP a porušenie práva na spravodlivý proces oprela o pochybenie odvolacieho súdu (aj súdu prvej inštancie) v zisťovaní skutkového stavu, v nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu ba až v jeho arbitrárnosti a v neposlednom rade namietala aj nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších inštancií v posudzovaní členského podielu, keď sa nesprávne nechali ovplyvniť rozhodovacou praxou českých justičných orgánov, pretože ten bol posudzovaný podľa jej tvrdenia nesprávne v zmysle ustanovenia § 706 ods. 3 OZ a nie v zmysle § 703 OZ s tým, že by bol predmetom vyporiadania BSM poručiťľa podľa § 707 ods. 2 veta druhá OZ.

10. Aj vo vzťahu k § 420 písm. f/ CSP (tak, ako v prípade ďalších vád zmätočnosti uvedených v § 420 CSP) platí, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil namietanej vady zmätočnosti; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 8/2017, 3 Cdo 214/2017, 8 Cdo 73/2017).

11. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

12. Právo na spravodlivý súdny proces je jedným zo základných ľudských práv a do obsahu tohto práva patrí viacero samostatných subjektívnych práv a princípov. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrovanou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa o ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

13. V súvislosti s námietkou dovolateľky o pochybení odvolacieho (i prvoinstančného súdu) v procese zisťovania skutkového stavu najvyšší súd už podľa predchádzajúcej právnej úpravy dospel k záveru, že dôvodom znemožňujúcim realizáciu procesných oprávnení účastníka konania (a v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. zakladajúcim prípustnosť dovolania) nebolo nedostatočné zistenie rozhodujúcich skutkových okolností, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (porovnaj judikáty R 37/1993, R 42/1993, R 125/1999 a rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010, 2 Cdo 29/2011, 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 268/2012, 3 Cdo 108/2016, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011, 7 Cdo 38/2012). Podľa právneho názoru odvolacieho súdu ani po novej právnej úprave civilného sporového konania, ktorá nadobudla účinnosť 1. júla 2016, nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP postup súdu v procese zisťovania skutkových podkladov pre rozhodnutie, nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu. Na základe uvedeného je vyššie uvedená námietka dovolateľky nedôvodná.

14. Dovolací súd v súvislosti s námietkou dovolateľky o porušení § 420 písm. f/ CSP nedostatočným odôvodnením rozhodnutia odvolacieho súdu akcentuje, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné atribúty spravodlivého súdneho procesu, a táto skutočnosť jednoznačne vyplýva z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Z judikatúry tohto súdu

vyplýva, že na taký argument strany sporu, ktorý je pre rozhodnutie podstatný a rozhodujúci, sa vždy vyžaduje špecifická odpoveď (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A, s. 12, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997; Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998). Podľa konštantnej judikatúry Ústavného súdu SR (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04) „súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR je aj právo účastníka na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany; t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takémuto uplatneniu“. Dovolací súd poukazuje aj na doterajšiu judikatúru najvyššieho súdu - R 111/1998, R 2/2016, ako aj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 364/2015, II. ÚS 184/2015, III. ÚS 288/2015 a I. ÚS 547/2016, v zmysle ktorých nedostatok odôvodnenia rozhodnutia (nepreskúmateľnosť) bol považovaný len za vlastnosť rozhodnutia súdu, ktorý zmätočnosť rozhodnutia nezakladá.

15. Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade obsah spisu nedáva žiadny podklad pre uplatnenie druhej vety stanoviska R 2/2016, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých (extrémnych) prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri napríklad Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009, prípadne Ryabykh proti Rusku z roku 2003). V posudzovanej veci sú v dovolaní napadnutom rozhodnutí odvolacieho súdu (obsah ktorého nemožno posudzovať izolovane od uznesenia súdu prvej inštancie, lebo prvoinštančné a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok - viď rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08) zreteľne vysvetlené jeho podstatné dôvody, uvedené ustanovenia, ktoré súd aplikoval, a z ktorých vyvodil svoje právne závery, ako i vysvetlené právne úvahy, ktorými sa pri rozhodovaní riadil. Prijaté právne závery sú primerane odôvodnené spôsobom zodpovedajúcim § 393 ods. 2 CSP (predtým § 157 ods. 2 O.s.p.). Za procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľky. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania (II. ÚS 76/07). Podľa presvedčenia dovolacieho súdu dal odvolací súd v danom spore odpoveď na tie otázky, ktoré boli z jeho hľadiska relevantné pre rozhodnutie o odvolaní.

16. Pokiaľ dovolateľka nesúhlasila s právnym záverom súdov nižších inštancií o aplikácii § 706 ods. 3 OZ a tento považovala (podľa obsahu dovolania § 124 CSP) za procesnú vadu v zmysle § 420 písm. f/ CSP, dovolací súd uvádza, že uvedená námietka dovolateľky sa netýkala procesného postupu súdu (procedúry prejednávania veci), ale právneho posúdenia veci.

17. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

18. Dovolací súd v tejto súvislosti uvádza, že už podľa predchádzajúcej úpravy občianskeho súdneho konania dospel najvyšší súd k záveru, že realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením (viď R 54/2012 a tiež sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011, 7 Cdo 26/2010 a 8 ECdo 170/2014). Podľa právneho názoru najvyššieho súdu nie je po 1. júli 2016 žiadny dôvod pre odklon od vyššie uvedeného chápania dopadu nesprávneho právneho posúdenia veci (nesprávneho vyriešenia niektorej právnej otázky súdom) na možnosť strany civilného sporového konania uskutočňovať jej patriace procesné oprávnenia. Na tom, že nesprávne právne posúdenie veci nezakladá dovolateľkou tvrdenú vadu zmätočnosti (§ 420 CSP), zotrval aj judikát R 24/2017 a tiež viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu (por. sp. zn. 1 Cdo 202/2017, 2 Cdo 101/2017, 3 Cdo 94/2017, 4 Cdo 47/2017, 5 Cdo 145/2016, 7 Cdo 113/2017, 8 Cdo 76/2018).

19. Najvyšší súd vyššie uvedené dopĺňa poukazom na konštatovanie Ústavného súdu SR v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 196/2014 (ktoré sa síce týkalo právneho stavu do 30. júna 2016, je však naďalej aktuálne), v zmysle ktorého prípadný nedostatok riadneho odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia, nedostatočne zistený skutkový stav alebo nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu zmätočnosti (por. sp. zn. 1 Cdo 28/2018, 3 Cdo 26/2017, 4 Cdo 131/2017, 5 Cdo 151/2017, 7 Cdo 99/2017, 7 Cdo 285/2018, 8 Cdo 200/2017).

20. Podľa § 447 písm. c/ CSP dovolací súd odmietne dovolanie, ak smeruje proti rozhodnutiu, proti

ktorému dovolanie nie je prípustné.

21. V prejednávanej veci dovolateľka nepreukázala opodstatnenosť dovolania a porušenie práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP, preto najvyšší súd jej dovolanie podľa § 447 písm. c/ CSP odmietol.

22. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.